

IGRA BEZ GRANICA

Iznenadna pobjeda lidera srpske opozicije, predsjednika Srpske napredne stranke (SNS), **Tomislava Nikolića** na izborima za predsjednika Srbije, potpuno je promijenila odnose na političkoj sceni zemlje.

Nikolićeva pobjeda je bila iznenađenje kako za sve političare i poznavaoce političkih prilika u Srbiji i svetu tako i za same njegove birače. Posle opštih izbora održanih 6. maja na kojima je Nikolićeva stranka osvojila najviše glasova bilo je potpuno jasno da će vladajuća Demokratska stranka (DS) bivšeg predsjednika Srbije **Borisa Tadića**, formirati vlast sa svojim dotadašnjim koalicionim partnerima formirati novu Vladu. Ako se tome doda činjenica da je Tadić uspeo da osvoji nešto više glasova od Nikolića u prvom krugu predsedničkih izbora, kao i da su demokrate (narodni naziv za DS) osvojile ubedljivo vlast u glavnom gradu Beogradu, predvođeni popularnim gradonačelnikom **Draganom Dilasom**, kao i da su ponovo osvojili vlast u severnoj srpskoj pokrajini Vojvodini – stvari nisu stajale nimalo dobro po naprednjake (narodni naziv za SNS). SNS bi bila na ivici političkog ambisa da je njihov kandidat Nikolić izgubio u drugom krugu predsedničkih izbora. Zaista je pitanje kako bi stranka nastala na očekivanju da će na prvim sledećim izborima preuzeti vlast preživela četiri godine u opoziciji, odnosno da li bi ostala jedinstvena i najjača opoziciona stranka?

Upravo zato, između dva izborna kruga predsedničkih izbora stvorena je u srpskom društvu i medijima atmosfera da je drugi izborni krug samo puka formalnost, odnosno da kandidat demokrate Tadić sigurno pobeđuje sa velikom razlikom. Ovo uverenje je dodatno pojačano kada je javno objavljen dogovor koji je Tadićeva Demokratska stranka postigla sa socijalistima (narodni naziv za Socijalističku partiju Srbije – SPS) da odmah posle Tadićeve pobjede formiraju Vladu. Upravo u tome leži ključ Nikolićeve pobjede – stranka bivšeg predsjednika Srbije Borisa Tadića verovala je da će lako i bez truda pobediti u drugom krugu predsedničkih izbora. Ovakva samouverenost po pravilu vodi u poraz.

Kada su u pitanju direktni izborni dueli dva kandidata postoji samo jedno pravilo – pobeđuje onaj ko motiviše više svojih pristalica da izađu na izbore. U takvim situacijama na važnosti gube spotovi, poruke kandidata, negativna kampanja, podrška, izgled... Naprednjaci su između dva izborna kruga izabrali veoma rizičan način da učvrste podršku svog biračkog tela jer su pokrenuli kampanju o izornoj krađi u prvom krugu predsedničkih izbora. Ovom kampanjom i radikalizacijom svog nastupa su izgubili deo umerenih birača, ali su se učvrstili među svojim biračima kao i među biračima kandidata slične programske orijentacije koji se nisu plasirali u drugi krug predsedničkih izbora. Narodski rečeno, pružili su svojim biračima opravdanje za slabiji rezultat u prvom krugu i silno ih motivisali da izađu na drugi krug, kako bi sprečili vlast «da ih ponovo pokrade». Tehnički, naprednjaci su uradili jedino što su mogli između dva kruga, igrali rizično, motivisali svoje i nadali se maloj izlaznosti jer su samo u tom slučaju mogli da pobeđu. I dobili su.

Odgovor demokrata na ovu taktiku je bio takav da su zaigrali igru naprednjaka i tako im pomogli da pobede. Prvo, nikada neće biti jasno kako izborne komisije nisu primetile da nedostaje desetak vreća sa glasačkim listića nekoliko dana? Ova nesmotrenost demokrata dovela ih je u situaciju da kada su te vreće pokazane u javnosti kao ključni dokaz krađe svoju kampanju pretvore u dokazivanje da nisu lopovi. Da bi stvari bile još gore po demokrate, prvih nekoliko dana stranku je u javnosti branio samo Tadić. Ipak, to nije bila ključna stvar koja je Tadića odvela u poraz. Jedini mogući odgovor demokrata na taktiku naprednjaka bio je da kreiraju u društvu atmosferu da je trka Nikolića i Tadića krajnje neizvesna i da tako motivišu svoje birače da masovno izađu na izbore. Oni su radili potpuno suprotno. Biračima su, svesno ili nesvesno, slane poruke da je drugi krug «samo formalnost». Kako drugačije objasniti vest «da su kladionice ukinule mogućnost klađenja na drugi krug predsedničkih izbora jer Tadić sigurno dobija»? Bili su uvereni da će pobeda doći sama po sebi i tako poslali poruku onim svojim biračima koji su se dvoumili da li da izađu na drugi krug predsedničkih izbora da će Tadić da pobedi i bez njih!? No, ostavimo izborne poruke po strani i to ko je čiju igru igrao. To je sve imalo uticaja ali rekli smo da je u direktnom duelu dva kandidata ključno pitanje – da li ste izveli na izbore sve svoje birače? Na toj činjenici pokazuje se u kakvom je stanju stranačka organizacija. Demokrate jednostavno nisu izvele svoje birače i zato su izgubili izbore. Pokazalo se stranačka organizacija DS koju je napravio još u atentatu ubijeni premijer **Zoran Đinđić** krajem devedestih godina prošlog veka, koja je srušila bivšeg srpskog predsednika **Slobodana Miloševića** i DS-u donosila pobede na izborima – više nije prednost demokrata. Ova stranačka infrastruktura je godinama zapostavljana i sada je do nogu potučena od stranačke organizacije SNS-a koju je vodio agilni zamenik predsednika ove stranke **Aleksandar Vučić**, političar koji u Srbiji ima možda najviše iskustva kada je u pitanju tehnička organizacija izborne kampanje.

Dakle, naprednjaci su na izbore izveli svakog svog glasača, demokrate nisu to učinile. Nikolić je danas predsednik Srbije a Tadić je izgubio izbore.

Nikolićeva pobeda je spasla SNS i obezbedila joj budućnost, odnosno mogućnost da napreduje, razvija se i dobija sve veću podršku birača. Male su šanse da Nikolićevi naprednjaci i pored njegove pobede formiraju vladu. To bi moglo da se desi samo u slučaju velikih sukoba u Demokratskoj stranci koji bi ovu partiju onemogućili da učestvuje u vlasti. Međutim, pitanje je da li Nikolićevim naprednjacima u ovom trenutku i treba da budu deo Vlade? Ekonomska situacija u Srbiji je veoma teška, nacionalna valuta dinar svakodnevno gubi vrednost, ugledni svetki ekonomisti prognoziraju da će se Srbija naći u veoma teškoj situacije ako Grčka izađe iz evrozone zbog prisutnosti grčkih banaka u Srbiji, nije postignut novi dogovor sa MMF-om, investitori nemaju poverenje u državu, a novu vladu očekuje čitav niz nepopularnih mera od povećanja poreza na dodatnu vrednost, poskupljenja struje do sprovođenja nepopularnih poteza kao što je smanjenje javne potrošnje. Kao predsednik Republike, Nikolić neće deliti nikakvu odgovornost sa vladom a radiće samo lepe i promotivne stvari – sastajće se sa liderima drugih zemalja, biće u prilici da deli moralne lekcije i da promoviše svoju politiku na određenim pitanjima po kojima će se sukobljivati sa vladom. Predsednici su u svim zemljama koje nemaju predsednički sistem uvek najpopularniji tako da Nikolić ako ne učini nešto nepredviđeno ne treba da brine za svoju političku budućnost.

Pored toga, obavljajući dužnost predsednika Nikolić demokratama oduzima najvažnije oružje koje su imali protiv njega i njegove stranke a to je – strah ljudi da bi Nikolić vratio zemlju u devedesete godine prošlog veka koje su obeležili ratovi i sankcije kao i bojazan da sa Nikolićem neće niko u svetu sarađivati, odnosno da će zemlju odvesti u izolaciju.

Ovi strahovi, naravno nisu bili opravdani, ali na njima je DS veoma uspešno igrala i obezbeđivala sebi izborne pobeđe kako nad Nikolićem, tako i nad njegovom strankom. Sada, kada građani vide da Nikolićeva pobeđa ne znači nikakav haos u zemlji, da svetski lideri normalno sa njim sarađuju kao i da se Srbija neće vratiti u izolaciju, sankcije i ratove – DS nema više nikakvo oružje sa kojim može na nekim narednim izborima da pobeđi naprednjake. Jednostavno Nikolićeva stranka ima autoput do vlasti na sledećim izborima ako samo bude igrala na kartu svog lidera kao predsednika Srbije i na nezadovoljstvo građana radom vlade koju će najverovatnije voditi Demokratska stranka.

Tadićev poraz je ozbiljno uzdrmao Demokratsku stranku. On je svega nekoliko meseci pošto je postao predsednik DS-a u februaru 2004. godine postao predsednik Srbije. Ove dve funkcije je obavljao istovremeno i autoritetom predsednika države neprikosnoveno je vodio stranku koja je svoj uspeh zasnivala na njegovoj popularnosti. Sada kada više nije predsednik Srbije pokazalo se koliko je loše bilo što stranka nije imala svoj autonomni život, rasprave o najvažnijim pitanjima i možda predsednika.

Kako drugačije objasniti da danas DS ima problem iako je osvojila vlast u Beogradu, Vojvodini i najvećem broju gradova u Srbiji i ima mogućnost da formira vladu samo zato što je njen predsednik izgubio izbore za najmanje važnu funkciju u državi? Tadić sada ima samo dve mogućnosti – da podnese ostavku zbog izbornog poraza i napusti politiku ili da pokuša da kao novi premijer Srbije sastavi vladu od dosadašnjih koalicionih partnera Demokratske stranke sa kojim je već postigao načelni dogovor posle prvog kruga predsedničkih izbora. Šta će Tadić odlučiti zavisi od toga da li želi i dalje da bude predsednik stranke. Ako želi da ostane predsednik stranke Tadić jednostavno mora da postane premijer. U suprotnom bio bi samo protokolarni predsednik koji ne bi imao moć da kontroliše svoje stranačke funkcionere koji će obavljati važne državne funkcije.

Paradoksalno, ali Tadićevo povlačenje ne želi nijedan od njegovih potpredsednika! Ne za to što veruju da je Tadićev ostanak na čelu DS dobar za stranku nego zato što veruju da je to dobro za njih. Ako bi se Tadić povukao, tada bi vlast u stranci preuzeo njegov zamenik - gradonačelnik Beograda Dragan Đilas. Pregovore o formiranju vlade bi vodio on a to bi značilo da bi morao da bude novi premijer. To se ne uklapa u Đilasove planove koji želi da bude gradonačelnik Beograda još jedan mandat pa da tek za četiri godine bude premijer. Jednostavno, Đilas je svestan da će naredni premijer u Srbiji zbog ekonomske situacije biti nepopularan i zato želi da to vreme provede «zaštićen» na mestu gradonačelnika Beograda gde bi sačuvao svoju popularnost i rejting za neko bolje vreme. Slične planove ima drugi potpredsednik koji je predsednik vlade AP Vojvodina (Autonomna pokrajina Vojvodina koja se nalazi na severu Srbije i koja je uz Beograd najrazvijeniji deo Srbije) **Bojan Pajtić**. I on želi da naredni period provede u Vojvodini i da čeka svoju šansu do narednih izbora. Ostali potpredsednici stranke žele da Tadić ostane na čelu stranke kao i da vodi vladu samo iz jednog razloga – da stranku ne bi dobili Đilas ili Pajtić.

Njima više odgovara oslabljeni Tadić koji vodi nepopularnu vladu nego nova energija sa novim predsednikom. Naravno, oni očekuju da će njihove šanse da preuzmu stranku biti veće za četiri godine nego danas.

Tadić mora da vodi računa i o tome u kakvom će stanju ostaviti Demokratsku stranku ako se bude odlučio na povlačenje. Utisak je da bi povlačenje u ovom trenutku bez obzira na velike šanse da Đilas preuzme stranku neminovno dovelo do sukoba sa nekim potpredsednicima, rat frakcija a možda i podele. Zato ne treba isključiti mogućnost ni da se Tadić dogovori sa nekim od potpredsednika o «mirnoj tranziciji» koja bi trajala nekoliko godina. To bi bio odgovoran potez ali samo ako se ta tranzicija dogovori sa Đilasom.

Naravno, ne znači da bi Tadić ukoliko postane premijer morao da bude politička žrtva. On bi zaigrao veoma rizičnu igru u kojoj jednostavno – mora da pobedi! Ako bi njegova vlada bila uspešna, ako bi bila efikasna i produktivna, ako privuče strane investicije, smanji nezaposlenost i korupciju i obezbedi nova radna mesta – Tadić ima šansu da politički preživi u DS i ojača svoje pozicije. Cinici bi rekli da je upravo to Tadić obećavao u svojoj izbornoj kampanji tako da verovatno zna kako da ispuni svoja obećanja. U svakom slučaju ako postane premijer Tadić igra opasnu i nezvesnu igru na «sve ili ništa». Ili će biti uspešan premijer i tako preživeti krizu i ostati neprikosnoven lider svoje stranke ili će biti neuspešan premijer koji će biti kriv za sve što se loše dešava u zemlji. Tadić ne treba da ima dilemu da će ukoliko bude neuspešan njegova stranka i njegovi potpredsednici odgovornost za sve loše rezultate svaliti na njega isto kao što je on učinio sa bivšim premijerom i liderom DS-a Zoranom Živkovićem kada je preuzimao stranku 2004. godine. To je surovo pravilo politike.

Dodatni Tadićev problem je vreme. On jednostavno, odluku mora da donese veoma brzo, odnosno narednih dana. Svaki dan koji Demokratska stranka izgubi bez imena kandidata za premijera i bez pregovora o novoj vladi ovu stranku vode ka opoziciji. Biti u opoziciji posle dobrih izbornih rezultata je nešto najgore što u ovom trenutku može da se desi Demokratskoj stranci. Prema nekim računicama, DS bi samostalno mogla da vlada samo u pokrajinskoj vladi u severnoj pokrajini Vojvodina i svega nekoliko gradova u Srbiji. To bi bila samoizolacija stranke, gubitak više hiljada radnih mesta koje drže godinama funkcioneri DS-a i dovelo bi verovatno do pobune u samoj stranci, što znači da bi Tadić teško opstao kao predsednik stranke. Kada bi DS to uradila (bilo je odmah posle pobede Nikolića i takvih predloga) bio bi to pucanj sebi u glavu.

Odmah posle Nikolićeve pobede u medijima su se pojavile glasine da navodno EU i SAD žele da Srbijom vlada velika koalicija sastavljena od dve najjače stranke SNS i DS koje bi bile pojačane SPS-om. Ovakva koalicija je najmanje verovatna mogućnost iz nekoliko razloga. Prvo, to bi dugoročno značilo samoubistvo DS-a jer bi ova stranke koja bi imala mesto premijera preuzela odgovornost za sve loše u zemlji pošto bi imala premijera dok bi naprednjaci koji imaju predsednika bili zaslužni za sve dobre i lepe stvari. Drugo, birači DS-a bi veoma teško prihvatili koaliciju sa strankom koja je potpuno programski različita i vrh ove stranke bi im tako poslao poruku da im je samo vlast važna.

I treće, ukoliko u EU i SAD ima ovakvih ideja o velikoj koaliciji oni je žele samo iz jednog razloga – jer su uvereni da ta koalicija može da prizna nezavisnost Kosova jer u parlamentu ima dvotrećinsku većinu koja se traži za promenu Ustava Srbije koji Kosovo definiše kao «sastavni deo Srbije».

I poslednje, ako se izuzme Kosovo ova koalicija bi imala smisla samo ako bi se dve najjače stranke dogovorile oko strukturnih reformi koje moraju da se sprovedu u društvu kako bi Srbija izbegla grčki scenario kome se približava.

Treća stranka po snazi u parlamentu, Socijalistička partija Srbije (SPS), zamenika premijera i ministra policije Ivica Dačića smatrana je pobednikom opštih izbora koji su održani 6. maja. Razlog za to je činjenica da je SPS dobio skoro duplo više glasova nego na izborima 2008. godine kao i da bez ove koalicije nije moguće sastaviti vladu. Izuzev, ako se dve najjače stranke dogovore što je najmanje verovatno. Za Dačićevu političku budućnost najbolje je bilo da je na izborima za predsednika Srbije pobedio Boris Tadić. Razlog je jednostavan – da je Tadić dobio novi predsednički mandat ne bi mogao da se kandiduje ponovo za predsednika Srbije na izborima 2017. godine. Prema dogovoru koji su između dva izborna kruga postigli demokrate i socijalisti u tom slučaju Dačić bi bio premijer ili u najgorem slučaju zamenik premijera. Naredne četiri godine u takvoj Vladi bile bi Dačićeve. On bi bio najeksponiraniji član Vlade, promovisao bi se i koristio svoju poziciju za prikupljanje političkih poena. Za Dačićevu političku budućnost posebnu važna bi bila činjenica da bi se SNS našao u problemima jer ove dve stranke imaju slično biračko telo. Upravo zato, razočarani birači SNS bi bili potencijalni Dačićevi birači. Ako tome dodamo da bi Tomislav Nikolić da je izgubio predsedničke izbore napustio politiku, Dačić bi bio glavni favorit na izborima za predsednika 2017. godine.

Pobeda Nikolića menja Dačićevu poziciju. Sada će morati da se bori sa SNS-om, koji će rasti, za svakog birača. Otežavajuća okolnost za Dačića će verovatno biti što će biti deo Vlade a SNS neće. To znači da će deo nezadovoljstva građana biti usmeren ka SPS-u. Dakle, umesto da lako preuzima razočarane glasače SNS koji je trebao posle Nikolićevog poraza gubi rejting – sada će SPS morati da brani svoje birače od ojačanog SNS-a i da se bori za svaki glas. Zato, Dačić ne sme da pogreši kod izbora resora u novoj vladi. Birajući resore mora da vodi računa o tome koji će mu doneti najviše glasova na narednim izborima, odnosno kroz koje može da promoviše politiku SPS-a. Kratko rečeno, Dačić svoju izbornu kampanju za naredne parlamentarne izbore počinje već ovih dana izborom ministarstava.

Dačiću ne odgovara da premijer iz DS-a budu Tadić ili Đilas. Jednostavno, njih dvojica bi bili tako medijski eksponirani da je pitanje koliko bi Dačić mogao da promoviše svoj rad u javnosti. Zato bi predsedniku SPS-a odgovarao «slabiji» premijer iz DS-a poput **Mirka Cvetkovića** u čijoj vladi je bio najbolje ocenjeni ministar. Dakle, Dačiću ne odgovara jak premijer iz DS-a, ali mu odgovara koalicija sa ovom strankom. Njegova stranka se strateški opredelila za saradnju sa Demokratskom strankom još 2008. godine, a ozbiljne političke organizacije ne menjaju svoje strateške partnere svakih nekoliko godina.

Pored toga, nepostojanje koalicije sa DS-om dovelo bi možda do pobune funkcionera ove stranke jer su za četiri godine zajedničke vlasti sa demokratama uspostavili prijateljske i poslovne odnose. Na kraju, SPS i DS su stranke levičarske orijentacije a Dačić stalno ističe da njemu nije važna vlada, već njen program.

U čitavoj priči oko vlade važnu ulogu mogle bi da odigraju dve manje stranke proevropske orijentacije – Liberalno demokratska partija **Čedomira Jovanovića** i Ujedinjeni regioni Srbije **Mlađana Dinkića**. Ako SPS i DS budu želeli da prave vladu trebaće im treći partner. Da li će to biti jedna od ove dve stranke ili možda obe ili u vladu ući «delovi» ovih stranaka pokazaće vreme. Interes DS-a će sigurno biti da imaju što manje stranaka u opoziciji kada su u pitanju stranke proevropske orijentacije jer oni pretenduju na iste birače.

Naredni dani će biti ključni za budućnost kako Demokratske stranke tako i Srbije. U igri su sve opcije i u ovom trenutku niko ne može kaže šta će se desiti. Svako rešenje ima svoje prednosti i svoje mane. U svakom slučaju, Srbija vapi za brzim rešenjem ma kakvo ono bilo. Ko u to ne veruje neka svako jutri pogleda kursnu listu i koliko dinar dnevno gubi na vrednosti.